

Stoppen met beoordelen is geen oplossing

In LO Magazine 5, roept Jaap Verhagen in zijn 'Ter Discussie-artikel' op om te stoppen met beoordelen in het (bewegings)onderwijs (Verhagen, 2023). Beoordelen heeft echter verschillende belangrijke onderwijskundige functies. Als onderzoekers actief in de LO, reageren wij daarom graag op zijn artikel.

| Lars Borghouts, Christa Krijgsman, Gwen Weeldenburg en Menno Slingerland

Jaap Verhagen zet 'bewegings' terecht tussen haakjes in de titel van zijn artikel, aangezien zijn artikel niet per se specifiek over bewegingsonderwijs gaat. Voor zijn stelling om te stoppen met beoordelen, haalt hij allerlei argumenten aan. Zo schrijft hij dat sommige zaken moeilijk objectief te toetsen zijn, dat normen vaak een zekere mate van willekeur in zich dragen, en dat leerlingen een onderling verschillend ontwikkeltempo hebben. Ook benoemt hij de (breed gesteunde) oproep van Biesta (2015) om in het onderwijs naast kwalificatie ook aandacht te besteden aan socialisatie en subjectificatie (persoonsvorming). Met name subjectificatie, betoogt Verhagen, verhoudt zich slecht tot toetsen/beoordelen. Verder wordt er volgens hem te veel beoordeeld, sluit de toetsvorm niet altijd aan bij de onderwijsinhoud, en is de kwaliteit van toetsen

soms beneden peil. Op zichzelf zit in al deze beweringen een kern van waarheid. Maar moeten we dan in het onderwijs stoppen met beoordelen, of moeten we juist anders en beter gaan beoordelen?

Er worden in onderwijsland heel veel verschillende begrippen gebruikt rondom toetsen, beoordelen en evalueren. Dat is alleen al in de bovenstaande alinea terug te zien. In dit stuk gebruiken we de term 'toetsen' voor alle doelgerichte activiteiten waarmee informatie wordt verzameld en geïnterpreteerd met betrekking tot de vaardigheden, kennis of houding van de leerling (Onderwijsraad, 2018, Sluijsmans & Kneyber, 2016). Het vormt daarmee dus een essentieel onderdeel van het onderwijsleerproces. Een nuance die vaak in de discussies over dit onderwerp lijkt te ontbreken, ook in het stuk van

Verhagen, is dat toetsing met verschillende doeleinden kan worden ingezet (AIESEP, 2019):

- 1 Selectie: op basis van een toets kan bepaald worden of een leerling verder kan (bijvoorbeeld naar een volgend leerjaar) of recht heeft op een diploma.
- 2 Leerproces ondersteunen: door toetsing wordt informatie opgehaald over het leerproces van de leerling, om dit proces vervolgens bij te sturen.
- 3 Verantwoorden: met de informatie uit toetsing kan verantwoording worden afgelegd aan belanghebbenden als ouders, collega's de schoolleiding en de onderwijsinspectie over de kwaliteit en effectiviteit van het onderwijs.
- 4 Onderwijs verbeteren: op basis van de resultaten afkomstig uit toetsen kan het curriculum worden aangepast en verbeterd.

Gezien deze verschillende functies kun je dus nooit 'tegen toetsen zijn' of 'toetsing willen afschaffen'. Er valt wel over te discussiëren in hoeverre de selectiefunctie van toetsing ook van toepassing is in het bewegingsonderwijs. En over hoe toetsing zich verhoudt tot persoonsvorming. Daar lijkt dan ook vooral de weerstand van Verhagen ten aanzien van toetsen te zitten. De overige drie functies zijn echter evenzeer van belang voor het bewegingsonderwijs als voor andere schoolvakken. Wanneer je de leervorderingen en leeropbrengsten van je leerlingen in het onderwijs op geen enkele manier in kaart brengt, loop je immers het risico om te verzanden in doelloos en inefficiënt onderwijs. Leerlingen, leraren en andere belanghebbenden weten dan niet óf en wát er geleerd wordt, en de kwaliteit van het onderwijs zal niet optimaal zijn.

"Het lijkt ons beter om te focussen op de ontwikkeling van een goed doordacht, valide, betrouwbaar en transparant toetssysteem

In het (bewegings)onderwijs ligt nog steeds te veel nadruk op de selectiefunctie van toetsen (Weeldenburg & Slingerland, 2019). Bijvoorbeeld door bovenmatig vaak een cijfer te geven. Onderzoekers en beleidsmakers pleiten juist voor meer aandacht voor de ondersteunende en verbeterende functie van toetsing (zie bijvoorbeeld Onderwijsraad, 2018). Ook zijn er inderdaad twijfels over de huidige kwaliteit van toetsing in het bewegingsonderwijs (Borghouts et al., 2017). Maar in plaats van simpelweg te pleiten voor het afschaffen van toetsen en/of cijfers (zoals Swinkels, 2020), lijkt het ons beter om te focussen op de ontwikkeling van een goed doordacht, valide, betrouwbaar en transparant toetsstelsel. Waarbij leerdoelen, succescriteria, onderwijsactiviteiten en de toetsing goed op elkaar zijn afgestemd (Borghouts et al., 2015). Een systeem dat de

voortgang van leerlingen op de meer-voudige deelnamebekwaamheden in kaart brengt (o.a. bewegingsbekwaamheid, regelbekwaamheid en omgangsbekwaamheid), zoals opgenomen in de kerndoelen en eindtermen. Waarin toetsen die het leerproces ondersteunen een structurele plek hebben, met nadruk op doelverheldering en het geven en ontvangen van feedback (Krijgsman, 2021). En waarbij rekening wordt gehouden met de verschillen in mogelijkheden tussen leerlingen.

Het opzetten van zo'n toetsstelsel kost behoorlijk wat tijd en moeite. Er moeten onder andere passende leerdoelen en succescriteria worden opgesteld, en vernieuwende toetsvormen en leeractiviteiten worden uitgewerkt. Gelukkig zijn er al behoorlijk wat scholen en andere organisaties bezig om een dergelijke

ontwikkeling te realiseren. 'Stoppen met beoordelen' lijkt voor sommigen misschien de makkelijkste weg, maar het is gezien de belangrijke functies van toetsing in het onderwijs geen oplossing. ●

Bronnen

- AIESEP (2019). AIESEP Position Statement on Physical Education Assessment. <https://aiesep.org/scientific-meetings/position-statements/>
- Biesta, G. (2015). *Het prachtige risico van onderwijs*. Phronese.
- Borghouts, L., Weeldenburg, G., Slingerland, M., Van Dokkum, G. (2015) Doelen, lessen en beoordelen: één geheel; constructieve alignment bij LO. *Lichamelijke Opvoeding*, 103(2), 38-41.
- Borghouts, L., Slingerland, M., Haerens, L. (2017). Assessment Quality and Practices in Secondary PE in the Netherlands. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 22(5), 473-489.
- Krijgsman, C. (2021). Praktische aanbevelingen voor beoordelen en motivatie van leerlingen in de les LO. *Lichamelijke Opvoeding*, 111(7), 29-32.
- Onderwijsraad. (2018). *Toets wijzer: Naar een eigen(tijdse) wijze van toetsen en examineren*. Excelsior.
- Sluismans, D. & Kneyber, R. (red.) (2016). *Toetsrevolutie: Naar een feedbackcultuur in het voortgezet onderwijs*. Phronese.
- Swinkels, E. (2020). Motiverend leerklimaat en cijfers. *Lichamelijke Opvoeding*, 108(7), 14-15.
- Verhagen, J. (2023). *Waarom we nu echt moeten stoppen met beoordelen in het (bewegings)onderwijs*. *LO Magazine*, 111(5), B52-B59.
- Weeldenburg, G. Slingerland, M. (2019). *Formatief evalueren: Een essentieel onderdeel van het bewegingsonderwijs*. *Lichamelijke Opvoeding*, 107(6), 6-9.

Contact

l.borghouts@fontys.nl

De auteurs werken allen als docent en onderzoeker bij Fontys ALO Eindhoven.

Foto

Martin Hogeboom

Kernwoorden

toetsing, cijfers geven, (bewegings-)onderwijs